

Kazimierz Pospiszyl

Recenzja książki
***The Willey Handbook on the Theories,
Assessment and Treatment of Sexual Offending***

Red. Douglas P. Boer
(New York 2017. Willey-Blackwell, s. 1768)

Ze wszech miar godnym odnotowania faktem jest ukazanie się na rynku księgarskim trzytomowego kompendium wiedzy na temat jednego z najbardziej niepokojących zjawisk patologicznych, jakim bez wątpienia są przestępstwa seksualne. Jest to imponujące dzieło, którego autorami są najbardziej doświadczeni praktycy i znawcy problemu z całego świata.

Redaktorem naczelnym całości publikacji jest Douglas P. Boer, profesor psychologii klinicznej na Uniwersytecie Canberra w Australii, który przez długie lata pracował jako psycholog w zakładach karnych w kilku anglojęzycznych krajach, a m.in. 15 lat w Kanadzie.

Pierwszy tom poświęcony jest teoriom dotyczącym zarówno etiologii przestępstw seksualnych, ich typologii, jak i resocjalizacji osób popełniających te przestępstwa. Podzielony jest na pięć części – w pierwszej omówione są teorie wieloczynnikowe, w drugiej zaś jednoczynnikowe. Jak nie trudno się domyślić, pierwsza grupa skupia te teorie, które obejmują kilka (niekoniecznie równorzędnych) czynników zarówno leżących u podłoża tego rodzaju wypaczeń zachowania się, jak i przesłanek, na których opierają się najbardziej skuteczne programy resocjalizacyjne, natomiast grupa druga skupia te koncepcje, które wysuwają jeden główny czynnik i wokół niego grupują wszelkie podatności na popełnianie aktów przestępczych.

Część trzecia zatytułowana „Procesy i modele” zawiera omówienie teorii socjologicznych i kryminologicznych starających się na swój sposób tłumaczyć istotę i dynamikę przestępstw seksualnych. Czwarta część (sekcja) ukazuje te teorie, które stanowią przesłanki różnych programów terapeutycznych i resocjalizacyjnych. Część piąta (i – nie

licząc zakończenia – ostatnia w tym tomie) zawiera omówienie teorii wynikających z konieczności dostosowania zarówno interpretacji czynników etiologicznych, jak i sposobów postępowania do przedstawicieli „specjalnych populacji”, do których zaliczone zostały: kobiety (których „specjalność” wynika zarówno ze znikomej liczby przestępczyń seksualnych – w porównaniu z mężczyznami – jak i specyfik w oddziaływaniach resocjalizacyjnych), adoleścenci, a także przestępcy niepełnosprawni intelektualnie. Na zakończenie tej sekcji omówione zostały teorie dotyczące specyfik przestępstw seksualnych popełnianych przez Internet.

Drugi tom poświęcony jest opisowi i oszacowaniu (*assessment*) różnych przejawów i postaci przestępstw seksualnych. Zawiera on sześć części. Pierwsza (i – moim zdaniem – najważniejsza) dotyczy różnych strategii oceniania ryzyka powrotności do przestępstwa, czyli tym samym skuteczności resocjalizacji. Druga część zawiera prace poświęcone różnym aspektom oceny potrzeb oddziaływań terapeutycznych, a także dostosowywania tych oddziaływań do poszczególnych rodzajów i postaci zaburzeń. W obszernej czwartej części zaprezentowane zostały metody oceny kierunku i siły zainteresowań seksualnych w różnych postaciach penalizowanych i niepenalizowanych wypaczeń realizacji popędu płciowego. Część piąta, podobnie jak w poprzednim tomie, poświęcona jest specjalnym populacjom, przy czym poszerzona jest liczba tych „populacji” – obok kobiet, młodzieńców i osób niepełnosprawnych intelektualnie dołączeni zostali przestępcy internetowi, chorzy psychicznie, mordercy na tle seksualnym oraz osobnicy wykazujący skłonności do związków kazi-rodznych. Prace zamieszczone w szóstej części drugiego tomu omawianej książki dotyczą kwestii prawnych i etycznych w badaniach wypaczonej seksualności.

Trzeci tom poświęcony jest resocjalizacji (bo tak chyba należy rozumieć angielski termin *treatment*), jest on najobszerniejszy i z całą pewnością najważniejszy. Zawiera 28 prac, tym razem nie są one podzielone na części tematyczne, prezentujących rozmaite rodzaje poczynań resocjalizacyjnych wypływających z różnych przesłanek teoretycznych. W pracach tych położono szczególny nacisk na określanie skuteczności poszczególnych programów resocjalizacyjnych. Szczególnie ciekawe i wartościowe są te prace, które dotyczą organizacji kształcenia osób przygotowujących się do podjęcia trudnej pracy terapii przestępców seksualnych, a także nadzorowania poczynań początkujących praktyków.

Liczba zamieszczonych w tym okazałym dziele prac uniemożliwia na dobrą sprawę nawet ich wymienienie, nie mówiąc już o omówieniu, dlatego też na zakończenie powiem kilka słów o filozofii tej publikacji. Otóż została ona zainspirowana przez pracowników kanadyjskiego ośrodka Rockwood Psychological Services, który – jak do tej pory – osiągnął najlepsze wyniki w resocjalizacji przestępców seksualnych.

Obszerniej działalność tej instytucji przedstawiłem kilka lat temu na łamach „Przeglądu Więziennictwa Polskiego” 2014, nr 82. O teoretycznych założeniach, organizacji, a przede wszystkim o najnowszych efektach pracy tej placówki można m.in. znaleźć wiele informacji w omawianej książce. Symbolicznym niejako dowodem jest, że pomimo światowego zakresu przedstawianych poglądów wspomniany już kanadyjski ośrodek inicjował ideę powstania omawianej publikacji i to, że pierwszy artykuł rozpoczynający to dzieło napisał William Marschall, założyciel i pierwszy dyrektor Rockwood Psychological Service, natomiast ostatni, podsumowujący rozdział na zakończenie trzeciego tomu zamieścił Lion Marschall, nadając mu lapidarny i nieco przewrotny tytuł „Skąd dokąd”!